

SXEDIO.51N

12.9.1919: ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ- ΤΙΤΟΝΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ ΑΝ Η ΑΓΓΛΙΑ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΙ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΑΙΣΙΟΔΟΕΟΣ Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΟΤΙ ΘΑ ΣΥΝΑΝΤΗΘΟΥΝ ΚΑΙ ΘΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΘΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΩΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στις αρχές Οκτωβρίου ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Ελευθέριος Βενιζέλος επέστρεψε από το Παρίσι, όπου συμμετείχε στο Συνέδριο της Ειρήνης, στο Λονδίνο και είχε νέα συνάντηση με τον Αρχιεπίσκοπο Κύριλλο Γ και άλλα μέλη της Πρεσβείας που προσπαθούσαν να προωθήσουν το ενωτικό αίτημα των Ελλήνων Κυπρίων.

Ο Βενιζέλος βρέθηκε στο Λονδίνο μετά που υπέγραψε τη συνθήκη με την Ιταλία για παραχώρηση των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα.

Ωστόσο η Ιταλία επέμενε να κρατά τη Ρόδο εφόσον η Αγγλία συνέχιζε να κρατά την Κύπρο και προφανώς ο Βενιζέλος ήλπιζε ότι με ένα σμπάρο θα έπιανε δυο τρυγόνια: Με την παραχώρηση της Κύπρου στην Ελλάδα θα αναγκαζόταν και η Ιταλία να έδινε και τη Ρόδο στην Ελλάδα.

Λεπτομέρειες για τη συνθήκη έδινε η Πρεσβεία σε τηλεγράφημα της από το Λονδίνο στις **12 Σεπτεμβρίου 1919:**

"Με το Κυπριακό ζήτημα σχετίζεται η σύναψις μυστικής συνθήκης μεταξύ Ελλάδος και Ιταλίας διά τα Δωδεκάνησα, τα οποία παραχωρούνται εις την Ελλάδα, πλην της Ρόδου διά την οποίαν υπάρχει όρος εν τη συνθήκη ότι θα την κρατή η Ιταλία εφόσον η Αγγλία κατέχει την Κύπρον. Εν περιπτώσει δε κατά την οποίαν η Αγγλία θα παρεχώρει τη Κύπρον εις την Ελλάδα, τότε η Ιταλία υποχρεούται να προκαλέση δημοψήφισμα των κατοίκων της Ρόδου περί του ποίαν Δύναμιν θέλουσι να τους διοικήση.

Η συνθήκη αύτη μεταξύ Ελλάδος και Ιταλίας

είναι εισέτι μυστική και ουδείς γνωρίζει επακριβώς τινας άλλας λεπτομερείας περιέχει. Δεδομένου όμως ότι ο περί Κύπρου όρος της συνθήκης αυτής είναι γνωστός εις την Αγγλίαν, ίσως να έγινεν η συνθήκη αφού ελήφθη προηγουμένως η συγκατάθεσις της Αγγλικής Κυβερνήσεως, ότι ο όρος ούτος δύναται να ερμηνευθή μάλλον υπέρ της αισίας λύσεως του ζητήματος μας".

Αλλα όμως ήλπιζαν οι Έλληνες και ο Βενιζέλος και άλλα έκαμνε η Αγγλία που απέφευγε να πάρει θέση και εν πάση περιπτώσει δεν ήθελε να δεσμευθεί στο θέμα της Κύπρου. Έτσι κατά το βουλευτή Ν. Κλ. Λανίτη η Αγγλία ζήτησε διευκρινίσεις για τη συμφωνία αυτή που έγινε μεταξύ του Βενιζέλου και του Υπουργού Εξωτερικών της Ιταλίας Τιτόνι και πήρε την απάντηση ότι τα συμφέροντα της δεν επηρεάζονταν. Εγραφε ο Λανίτης μετά **26** χρόνια στο βιβλίο του "Ο Ακρίτας του ελληνικού Νότου":

"Η εις την συμφωνίαν Βενιζέλου- Τιτόνι ρήτρα καθ' ην θα εξεχωρείτο η Ρόδος εις την Ελλάδα πέντε έτη μετά την εκχώρησιν της Κύπρου εις την Ελλάδα από την Αγγλίαν, είχεν ενθουσιάσει ημάς διότι επιστεύσαμεν ότι η εκχώρησις της Κύπρου θα ήτο γεγονός. Δυστυχώς ως κατόπιν διεπίστωσα η αγγλική Κυβέρνησις προέβη εις φιλικάς παραστάσεις διά την ρήτρα ταύτην του συμφώνου λαβούσα τη απάντησιν ότι πάντως ο όρος ούτος ουδέν παρέβλαπτεν της Αγγλίας δικαίωμα και ήτο ζήτημα πεποιθήσεως της Ελληνικής Κυβερνήσεως. Εις το μεταξύ εγνώσθη ότι από του Μαρτίου του **1916** υπεγράφη ιδιαίτερον σύμφωνον περί Κύπρου, γνωστόν εκ των υπογραψάντων αυτό υπό το όνομα Σάϊξ- Πικό καθ' ο η Αγγλία δεν θα εξεχωρείτην Κύπρον εις άλλην τινά δύναμιν άνευ συγκαταθέσεως της Γαλλίας. Σαφώς δεν διευκρινίσθη του συμφώνου τούτου ο λόγος. Αφεώρα πιθανώς τους φόβους της Γαλλίας συνεπεία της μετά της Συρίας γειτνιασεως της Κύπρου. Και διά το συντηρητικόν Κόμμα της Αγγλίας προσετίθετο ίσως νέον εκ των συνθηκών επιχείρημα".

Πίσω στο Λονδίνο ενώ ο Βενιζέλος ανέβαλε να

συναντηθεί με μέλη της Πρεσβείας για λίγες μέρες για να ξεκουρασθεί, όπως είχε αναφέρει, στρατιωτικός που προφανώς τον συνόδευε (το όνομά του δεν αποκαλύφθηκε παρά μόνο η δήλωση του) έδινε μια εικόνα της αισιοδοξίας του Έλληνα πρωθυπουργού στα μέλη της Πρεσβείας.

Ο Στρατιωτικός αυτός, σύμφωνα με επιστολή της Πρεσβείας δήλωσε στα μέλη της ότι το Κυπριακό είχε λυθεί ήδη και στήριζε την άποψη του αυτή στις πρόνοιες της συμφωνίας Ελλάδας-Ιταλίας που θα βοηθούσε στο να δημιουργηθεί ένα απόρθητο όπως το χαρακτήρισε στρατιωτικό μέτωπο από τις ακτές του Ρήνου μέχρι την Περσία.

Μετέδιδε η Πρεσβεία στις 9 Οκτωβρίου 1919:

"Έλλην ανώτερος Στρατιωτικός εις συνομιλίαν του μετά μελών της Κυπριακής Αποστολής εδήλωσεν εμφαντικώς ότι είναι βέβαιος ότι το Κυπριακόν ζήτημα έχει ήδη λυθή κατ' ευχήν, αλλ' ότι κατ' ανάγκην η αναγγελία της τοιαύτης λύσεως του ζητήματος αναβάλλεται και θα αναβληθή εισέτι τινά χρόνον μέχρι της διευθετήσεως σοβαρών ζητημάτων.

Την γνώμην του δε ταύτην βασίζει επί στρατιωτικών λόγων ο Έλλην αξιωματικός όστις είπεν ότι σκοπός όλων των συμμάχων Εθνών είναι να εγκαθιδρύσωσιν απόρθητον στρατιωτικόν μέτωπον διεθνές και παγκόσμιον, αρχόμενον από των οχθών του Ρήνου και καταλήγον εις την Περσίαν. Φρονεί ότι τοιούτον είναι το σχέδιον των Συμμάχων και εις την εγκαθίδρυσιν τοιούτου τινός μετώπου είναι εστραμμένη ήδη η προσοχή των Στρατιωτικών Επιτελείων όλων των συμμαχικών κρατών.

Πρός επίτευξιν δε του σχεδίου τούτου και ικανοποίησιν όλων των κρατών, προσθέτει ο Έλλην στρατιωτικός τα εξής: α). Η Ιταλία θα εγκαταλείψη τα Δωδεκάνησα συμπεριλαμβανομένης και της Ρόδου. β). Η Γαλλία θα εγκαταλείψη το Καστελλόριζον και θα εγκατασταθή εις την Συρίαν προς παρεμπόδισιν ισχυρού αραβικού κράτους. γ). Η Αγγλία θα εγκαταλείψη την Κύπρον αποδιδομένην εις την Ελλάδα".

(Μεταγλώττιση)

"Ελληνας ανώτερος Στρατιωτικός σε συνομιλία του με μέλη της Κυπριακής Αποστολής δήλωσε εμφαντικά ότι είναι βέβαιος ότι το Κυπριακό ζήτημα έχει ήδη λυθεί κατ' ευχήν, αλλ' ότι κατ' ανάγκην η αναγγελία της λύσης του ζητήματος αναβάλλεται και θα αναβληθεί ακόμη για κάποιο χρόνο μέχρι τη διευθέτηση σοβαρών ζητημάτων.

Την γνώμη του δε αυτή βασίζει σε στρατιωτικούς λόγους ο Έλληνας αξιωματικός ο οποίος είπε ότι σκοπός όλων των συμμάχων Εθνών είναι να εγκαθιδρύσουν απόρθητο στρατιωτικό μέτωπο διεθνές και παγκόσμιο, που θα αρχίζει από τις όχθες του Ρήνου και θα καταλήγει στην Περσία. Φρονεί ότι τέτοιο είναι το σχέδιο των Συμμάχων και στην εγκαθίδρυση τέτοιου μετώπου είναι στραμμένη ήδη η προσοχή των Στρατιωτικών Επιτελείων όλων των συμμαχικών κρατών.

Πρός επίτευξη δε του σχεδίου αυτού και ικανοποίηση όλων των κρατών, προσθέτει ο Έλληνας στρατιωτικός τα εξής: α). Η Ιταλία θα εγκαταλείψει τα Δωδεκάνησα συμπεριλαμβανομένης και της Ρόδου. β). Η Γαλλία θα εγκαταλείψει το Καστελλόριζο και θα εγκατασταθεί στη Συρίαν προς παρεμπόδιση ισχυρού αραβικού κράτους. γ). Η Αγγλία θα εγκαταλείψει την Κύπρο αποδιδόμενη στην Ελλάδα".

Ο Βενιζέλος συναντήθηκε με τα μέλη της Κυπριακής Πρεσβείας τις **31** Οκτωβρίου και επανέλαβε και σ' αυτά και πάλι την αισιοδοξία του, ότι το κυπριακό θα λύταν κατ' ευχήν αλλά τόνισε ότι η λύση θα καθυστερούσε λόγω της εκκρεμότητας των άλλων ζητημάτων.

Τηλεγραφούσε ο Αρχιεπίσκοπος την **1η** Νοεμβρίου στην Κύπρο όλο χαρά:

"ΛΟΝΔΙΝΟΝ, **1** ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ **1919**

Ο Βενιζέλος επεσκέφθη χθες την Πρεσβείαν και

παρέμεινε παρ' αυτή επί μίαν ώραν.

Ο Βενιζέλος επανέλαβε μετ' ενθαρρυντικής πεποιθήσεως ότι το ημέτερον ζήτημα θα λυθή συμφώνως προς τους εθνικούς ημών πόθους. Αλλά προσέθηκεν ότι η λύσις θα βραδυνθή ένεκα της εκκρεμότητος των άλλων ζητημάτων".

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

(Μεταγλώττιση)

"ΛΟΝΔΙΝΟ, 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1919

Ο Βενιζέλος επισκέφθηκε χθες την Πρεσβεία και παρέμεινε με αυτή για μια ώρα.

Ο Βενιζέλος επανέλαβε με ενθαρρυντική πεποίθηση ότι το ζήτημα μας θα λυθή σύμφωνα προς τους εθνικούς μας πόθους. Αλλά προσέθεσε ότι η λύση θα βραδυνθεί λόγω της εκκρεμότητας των άλλων ζητημάτων".

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

Περισσότερες λεπτομέρειες για τη συνάντηση δημοσίευε στις **16/29** Νοεμβρίου η εφημερίδα "Ελευθερία" της Κύπρου σε ανταπόκριση από το Λονδίνο:

"Την **11** π.μ. ώραν της **31** Οκτωβρίου ε.ν. τηλεφώνημα του ιδιαιτέρου γραμματέως του Προέδρου της Ελληνικής Κυβερνήσεως προς τη Κυπριακήν Πρεσβείαν ανήγγειλεν ότι ο Βενιζέλος θα επεσκέπτετο την μεσημβρίαν της αυτής ημέρας εις το **Lancaster Street** τα μέλη της Αποστολής. Και όντως την **12** ακριβώς ώραν ο Έλλην πρωθυπουργός επεσκέφθη την Αποστολήν εις τα γραφεία αυτής και παρέμεινε παρ' αυτή μετά των μελών της επί των φλεγόντων εθνικών ζητημάτων και προ παντός περί του Κυπριακού.

Τα της βαρνημάτων αυτής συνομιλίας περιλαμβάνει επαρκώς το κάτωθι ανακοινωθέν της Κυπριακής Πρεσβείας, όπερ δημοσιεύομεν πιστώς ως απεστάλη ημίν:

Ο κ. Βενιζέλος διαμείνας επί ένα μήνα εν Λονδίνω ετίμησε δι' επισκέψεως την **18/31** Οκτωβρίου

1919 εις το **Lancaster Street** τον Μακαριώτατον και τους Βουλευτάς παραμείνας επί ώραν.

Ο κ. Βενιζέλος πλήρης αισιοδοξίας διά την τύχην των Εθνικών ζητημάτων εξεδήλωσε την απόλυτον αυτού πεποίθησιν επί το μέλλον της Ελλάδος.

Εν σχέσει προς το Κυπριακόν, ο κ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κυβερνήσεως εξεδήλωσεν επανειλημμένως εις την Αποστολήν την πεποίθησιν αυτού διά την ευτυχή λύσιν, πεποίθησιν ην προφανώς ενίσχυσε κατά το διάστημα της εν Λονδίνω διαμονής του.

" Οχι μόνον- είπεν- αι αρχαί της δικαιοσύνης εφ' ων ευλόγως εβασίσθητε, αλλά και η ταυτότης συμφερόντων ήτις εξελίσσεται εις διαρκή σύμπραξιν εν τω μέλλοντι καθιστώσι προφανές ότι η διευθέτησις του Κυπριακού ζητήματος συμφώνως προς τους πόθους του λαού ευρίσκεται εις χείρας απολύτως φιλικάς. Ποικίλα ουχ ήττον ζητήματα συνδεόμενα με την τύχην και άλλων ελληνικών χωρών και την διευθέτησιν των καθόλου πραγμάτων της Ανατολής, τα οποία και εκράτησαν μέχρι τούδε εν εκκρεμότητι το κυπριακόν, δύναται να επιφέρωσιν επιβράδυνσιν ης η διάρκεια σχετίζεται προς την πορείαν των άλλων ζητημάτων.

Με κατατρίνουσι πολλοί ως αισιόδοξον. Η αισιοδοξία μου βλέπετε δεν έβλαψεν. Ωφέλησε το Εθνος. Διά την Κύπρον εξακολουθώ να είμαι λίαν αισιόδοξος. Οι Κύπριοι δύνανται να ώσι περί τούτου ήσυχοι. θα συναντηθώμεν- προσέθηκε- προσεχώς εις την Ελληνικήν Βουλήν και θα συνεργασθώμεν ως αντιπρόσωποι της μεγαλυτέρας Ελλάδος".

Καθόλην την διάρκειαν της ομιλίας του ο κ. Πρόεδρος ενεπνεέτο υπό απολύτου πεποιθήσεως διά την Ενωσιν της Κύπρου.

Η αποστολή προπέμψασα αυτόν του ηρμήνευσε τας βαθυτάτας ευχαριστίας αυτής, της Εκκλησίας και του Λαού, της Κύπρου και την πεποίθησιν ότι εις χείρας τούτου και της Προστάδιδος Δυνάμεως το Κυπριακόν ζήτημα θα λυθή κατ' ευχήν και η δικαία του λαού αγωνία θα μεταστραφή ταχέως εις χαράν και ενθουσιασμόν".

(Μεταγλώττιση)

Τα της βαρνησημάντου αυτής συνομιλίας περιλαμβάνει επαρκώς το πιο κάτω ανακοινωθέν της Κυπριακής Προβείας, το οποίο δημοσιεύομεν πιστά όπως μας απεστάλη:

Ο κ. Βενιζέλος αφού διέμεινε για ένα μήνα στο Λονδίνο επίμησε με επίσκεψη στις **18/31** Οκτωβρίου **1919** στο **Lancaster Street** τον Μακαριώτατο και τους Βουλευτές και παρέμεινε (μαζί τους) για μια ώρα.

Ο κ. Βενιζέλος πλήρης αισιοδοξίας για την τύχη των Εθνικών ζητημάτων εκδήλωσε την απόλυτη του πεποίθηση για το μέλλον της Ελλάδας.

Σε σχέση με το Κυπριακό, ο κ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κυβερνήσεως εκδήλωσε επανειλημμένα στην Αποστολήν την πεποίθηση του για την ευτυχή λύση, πεποίθηση την οποία προφανώς ενίσχυσε κατά το διάστημα της διαμονής του στο Λονδίνο.

" Οχι μόνον- είπε- οι αρχές της δικαιοσύνης στις οποίες εύλογα έχετε βασιστεί, αλλά και η ταυτότητα συμφερόντων η οποία εξελίσσεται σε διαρκή σύμπραξη στο μέλλον καθιστούν προφανές ότι η διευθέτηση του Κυπριακού ζητήματος σύμφωνα προς τους πόθους του λαού ευρίσκεται σε χέρια απόλυτα φιλικά. Ποικίλα ζητήματα συνδεόμενα με την τύχη και άλλων ελληνικών χωρών και τη διευθέτηση όλων των πραγμάτων της Ανατολής, τα οποία και κράτησαν μέχρι τούδε σε εκκρεμότητα το κυπριακό, μπορεί να επιφέρουν κάποια επιβράδυνση η διάρκεια της οποίας σχετίζεται με την πορεία των άλλων ζητημάτων.

Με κατατρίνουν πολλοί ως αισιόδοξο. Η αισιοδοξία μου βλέπετε δεν έβλαψε. Ωφέλησε το Έθνος. Για την Κύπρο εξακολουθώ να είμαι πολύ αισιόδοξος. Οι Κύπριοι μπορούν να είναι ήσυχοι. Θα συναντηθούμε- προσέθεσε- προσεχώς στην Ελληνική Βουλή και θα συνεργασθούμε ως αντιπρόσωποι της μεγαλύτερας Ελλάδος".

Για τη συμφωνία Βενιζέλου- Τιτόνι (Ιταλού

υπουργού Εξωτερικών) για την Κύπρο, ο Σπύρος Μαρκεζίνης στην "Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος" αναφέρει ότι τελικά οι Ιταλοί δεν κράτησαν το λόγο τους κι έτσι τίποτε δεν εφαρμόστηκε:

"Ως προς την Δωδεκάνησον η Ιταλία ανεγνώριζε την παραχώρησιν εις την Ελλάδα, πλην της Ρόδου. Την τύχην της τελευταίας εξήρτα από το τι θα έπραττεν η Αγγλία διά την Κύπρον. Θα ενηργείτο δημοψήφισμα εις την Ρόδον, αν η Κύπρος εξεχωρείτο εις την Ελλάδα. Η Ελλάς επίσης παρεδέχετο τας εν Μικρά Ασία ιταλικάς διεκδικήσεις, ιδίως επί της κοιλάδος του Μαιάνδρου. Η συμφωνία εξητάρτο από την εν Μικρά Ασία ικανοποίησιν των ιταλικών αξιώσεων. Αυτή ακριβώς η αοριστία της αιρέσεως, ως ορθώς εσημειώθη, απετέλει το ασθενές σημείον της συμφωνίας. Εις την πραγματικότητα εξήρτα αυτήν από την θέλησιν της Ιταλίας. Τούτο άλλωστε και συνέβη. Η διάδοχος Κυβέρνησις Τζιολίττι, με υπουργόν Εξωτερικών τον Σφόρτζα, ακριβώς εις τας παραμονάς της Συνθήκη των Σεβρών τον Ιούνιον του 1920 έκρινεν ότι δεν ικανοποιήθησαν τα ιταλικά συμφέροντα και εθεώρησεν ως μη εφαρμοστέαν την συμφωνία Βενιζέλου-Τιττόνι".